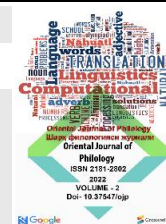

Oriental Journal of Philology**ORIENTAL JOURNAL OF PHILOLOGY**

journal homepage:

<http://www.supportscience.uz/index.php/ojp/about>**A DEVOTEE OF UZBEK ORIENTAL STUDIES****Dr Khulkar V. Mirzakhmedova**

Associate Professor, DSc

Tashkent State University of Oriental Studies

Tashkent, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: Orientalist, Mehnat shuhrati, "Issues of Oriental Studies", Afghan.

Received: 09.11.23**Accepted:** 11.11.23**Published:** 13.11.23

Abstract: In this article, the reforms carried out by the orientalist scientist A.M.Mannonov at the University of Oriental Studies, his activities in the scientific field were written by the rector of the university G.Sh.Rikhsievna. In addition to his students, the skills of the scientist in working with the university team, the immeasurable contribution of the teacher in all the achievements of the university not only in the republic, but also on the world scale, and his selflessness in training hundreds of worthy Orientalist personnel for our country, were widely covered from the perspective of a student and at the same time a leader.

ЎЗБЕК ШАРҚШУНОСЛИГИ ФИДОЙИСИ**Хулкар В. Мирзахмедова**

Доцент, DSc

Тошкент давлат шарқишунослик университети

Тошкент, Ўзбекистон

МАҚОЛА ҲАҚИДА

Калит сўзлар: шарқишунос, "Мехнат шухрати" ордени, "Шарқишунослик масалалари", афғоншунос.

Аннотация: Мазкур мақолада шарқишунос олим А.М.Манноновнинг узок йиллар мобайнида Шарқишунослик университетида амалга оширган ислохотлари, илмий соҳадаги фаолияти университет ректори Г.Ш.Рихсиевна томонидан қаламга олинган. Олимнинг шогирдлари билан қолаверса, университет жамоаси билан ишлашдаги маҳоратлари, университетнинг нафақат республикада, балки жаҳон миқёсида бугунча эришган барча ютуқларида энг аввало устознинг

хиссаси бекиёслиги, юртимизга юзлаб муносиб шарқшунос кадрларни тайёрлашдаги фидойиликлари аввало бир шогирд, шу билан бирга раҳбар нигоҳи билан кенг ёритилган.

ПОСЛЕДОВАТЕЛЬ УЗБЕКСКОГО ВОСТОКОВЕДЕНИЯ

Хулкар В. Мирзахмедова

Доцент, DcS

Ташкентский государственный университет востоковедения

Ташкент, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: востоковед, орден «За заслуги», «Вопросы востоковедения», афганский учёный.

Аннотация: В данной статье о реформах, проводимых учёным-востоковедом А.М.Манноновым в Университете востоковедения, его деятельности в научной сфере рассказала ректор университета Г.Ш.Рихсиевна. Помимо своих учеников, мастерство ученого в работе с коллективом университета, неизмеримый вклад преподавателя во все достижения университета не только в республиканском, но и мировом масштабе, его самоотверженность в обучении сотен достойных для нашей страны кадров востоковедов, широко освещались с позиции студента и одновременно лидера.

КИРИШ

Инсон ҳаёт йўлида устозларнинг ўрни бекиёс бўлади. Туғилгандан то умрининг охиригача ҳар бир даврда кимдандир нималарнидир ўрганиб яшайди. Ўйлаб қарасам, мен доимо яхши инсонлар орасида бўлиб, уларнинг ҳар биридан нимадир ўрганиб яшайман. Гарчи шифокорлар оиласидан бўлсам ҳам, ўқувчилик йилларимда адабиётга, ижодга меҳр уйғотиб, филология соҳасини танлашимга сабаб бўлган инсон – Устозим, тил ва адабиётни фан сифатида барча қирраларини чуқур ўрганиб, ўз касбимни пухта эгаллашимга сабаб бўлган инсонлар – Устозларим, тил илмининг сирларини очишга ва фанга бўлган илмий ёндашувларимни баҳолаб, йўналтириб борган инсонлар – Устозларим, ҳаётда ўз ўрнимни топишимга, бунинг учун ҳалол ва чин дилдан ишлашга ўргатган инсонлар – Устозларим, берилган неъматларга, инсонлик мартабасига шукроналик билан яшашга ўргатган инсонлар – Устозларим... Бу рўйхатни узоқ давом эттириш, уларнинг ҳар бири ҳақида алоҳида кўплаб саҳифаларни битишим мумкин...

Айни дамда эса Устозлик мартабаси ҳақида ўйлантирган ва ҳаётимнинг мен кутмаган тарзда ўзгариб кетишига сабаб бўлган, гарчанд ўзбек филологияси бўйича мутахассис, ўзбек тилшуноси бўлсам ҳам, менда шарқшуносликка меҳр уйғотиб, бу кўп қиррали соҳанинг нақадар машаққатли эканлигини тушунишга ўргатган, айниқса, раҳбарлик сирларини эгаллашга йўналтирган Устозим – Ўзбекистонда хизмат кўрсатган ёшлар мураббийси, “Меҳнат шуҳрати” ордени соҳиби – Абдурахим Муталович ҳақида ёзмоқдаман.

АСОСИЙ ҚИСМ

Республикада ҳамкасблар орасида “Маннонов мактаби” деган ибора бор. Мен шахсан Абдурахим Муталовичнинг раҳбарлик мактабини ўтаганимдан, шарқшуносликдек муқаддас даргоҳда, шарқшунос деган меҳнаткаш инсонлар, юқори салоҳиятга эга олимлар билан ишлаш бахтига муяссар бўлганимдан Яратганга шукроналар айтаман.

2000 йилда Тошкент давлат шарқшунослик институтига ишга келганимдан бошлаб, бу ерда Абдурахим Муталовичнинг бутун жамоа томонидан жуда жиддий, қатъий, принципал раҳбар сифатида таний бошладим, жамоа аъзоларининг уларнинг жиддийликларидан ҳайиқиб туришини эшитиб, кўриб, билганим боис, ўзим ҳам у кишининг олдиларига биринчи суҳбатга кирган пайтимдаги кўрқув ва ҳаяжонимни эсдан чиқармайман. Ўша пайтларда таълим жараёнида янги педагогик технологияларни қўллаш ва замонавий методлар бўйича қатор хорижий ташкилотларнинг семинар ва курсларида малака ошириб, баъзи тажриба ва билимларга эга бўлганим сабабли суҳбатдан ижобий ўтиб чиққанимдаги ҳаяжонимни унутмайман. Шундан бери йигирма йилдан кўпроқ вақт ўтибди. Йиллар мобайнида устоздан шарқшунос кадрлар тайёрлашнинг турли қирраларини ўргандим.

У киши институтга раҳбарлик қилган даврларида ҳар бир ишнинг моҳиятига чуқур кириб бориш, таҳлил қилиш, кутиладиган натижани ва бўлиши мумкин бўлган оқибатни ўйлаб кўриш; қарор чиқаришда эҳтиёткор бўлиш, ишда доим “уйғоқ”, тийрак бўлишни, ижрода муваффақиятли натижага эришиш йўлида ҳамиша яхши маънодаги рақобат руҳида яшаш кераклигини уқтириб келганлар. Шу ўғитларга амал қилган ҳолда ишлаганимиз боис бўлса керак, институт илмий фаолиятини мувофиқлаштириш ишларида устознинг ректорлик даврларида анча юқори кўрсаткичларга эришилди. Илмий тадқиқотларнинг кўлами ортди, янги йўналишлар очилди. Соҳалар бўйича олимларнинг салоҳиятидан фойдаланиш, илмий мактабларнинг фаолиятини кенгайтириш, янги илмий марказларни очиш, илмий натижаларнинг муҳокамаларини ва тақдимотларини уюштириш, кафедраларнинг илмий салоҳиятини ошириш, ёшларнинг назарий билимларини доимий чуқурлаштириб бориш бўйича мунтазам маслаҳатлар бериб келадилар.

Абдурахим Муталович институт устувор илмий йўналишларидан тортиб, кафедраларининг илмий мавзуларию ҳар бир тадқиқотчининг мавзусига шаҳсан ўзлари

назардан ўтказишлари, албатта уларга тегишли янги ғоя ва фикрларни бериб бу ишларни ғоявий бойитдилар. Таълимнинг узлуксизлигини таъминлаш доирасида бакалавр, магистр ва илмий тадқиқотчиларнинг мақсадли режалар асосида кафедраларнинг салоҳиятини кўтариб боришга йўналтириш, жиддий, керакли, истиқболда ҳам муҳим аҳамиятга эга бўлган илмий мавзулар доирасида тадқиқот олиб боришга йўналтирилди.

У киши ректор бўлган йиллар мобайнида ниҳоятда кўп илмий анжуманлар ўтказдик, бу борада илмий конференцияларнинг номларини шакллантиришдан тортиб, юқори савияда ташкил этилишигача, ўтказилган тадбирларни оммавий ахборот воситаларида эълон қилинишига ҳам алоҳида эътибор қаратиб, Шарқшунослик деб аталмиш муқаддас даргоҳда олиб борилаётган ишларни, жамоанинг меҳнати ва хизматларини барчага таништиришдан завқланиб яшашга ўргатдилар.

Абдурахим Муталович таълим жараёнининг машаққатли, мураккаб, айниқса, ҳозирги кундаги катта талабларига жавоб бериш йўлида тинимсиз ҳаракат қилиб, ўқув-услубий ишлар бўйича ниҳоятда талабчанлик билан ёндашиб, талаба ёшларнинг маънавиятини ошириш, баркамол инсон қилиб тарбиялашдек масъулиятли вазифаларни сидқидилдан бажарилишига бош-қош бўлдилар. Шу билан бирга, мен ёшларимизга, айниқса, институтда раҳбарлик лавозимида ишлаб келаётган ҳамкасбларимга доим Устознинг бир жиҳатларини ўрганиш кераклигини таъкидлаб келаман, бу ҳам бўлса, раҳбарликдаги ишлар қанча кўп бўлмасин, вақт қанчалар тизим бўлмасин, мунтазам илмий иш билан шуғулланиш ва илмий наشرлар яратишга эътибор бериш. Аммо, ҳақиқатан ҳам, раҳбарлик ва илмий тадқиқотни биргаликда олиб бориш мушкул иш. Хужжатлар ижросидаги долзарб жараёнлар, минглаб талабалар, юзлаб ўқитувчилар ва юзлаб ходимлар фаолият кўрсатаётган катта жамоани бошқариш, институтни ривожлантириш каби масъулиятли вазифаларни бажариш гарданида турган Абдурахим Муталович янги яратилган илмий асарларни мунтазам таҳлил қилиш билан шуғулланганларига гувоҳимиз. Ўз соҳалари бўйича дунёнинг қаерида бўлмасин янги яратилган илмий ишларни топиб, ўқиб, бизни ҳам таништириб боришлари устознинг илм деб аталмиш чексиз уммонда бўлганликларидан далолат беради.

Устоз бугунги кунда ҳам олий малакали кадрлар тайёрлаш жараёнида кадрларни ёшартириш, мутахассислар етиштириш соҳалари бўйича фан докторларини тайёрлаш соҳасида фаол иш олиб бормоқдалар.

Абдурахим Муталович шарқшунос олимларнинг юқори илмий салоҳиятини кўрсатувчи ТДШУ қошида очилган илмий даражалар берувчи Илмий кенгашни узок йиллардан бери бошқариб келмоқдалар. Шарқ мамлакатлари тил ва адабиёти, қиёсий адабиётшунослик, чоғиштира тилшунослик, таржимашунослик, матншунослик, адабий ва тарихий манбашунослик бўйича ҳимоялар ўтказиладиган кўп қиррали Илмий кенгашда

уларнинг раҳбарликлари остида ўнлаб ҳимоялар ўтказилмоқда. Республиканинг етук олимларининг биргаликда, яхши илмий-иждоий муҳитда ҳамкорликда самарали ишлаб келаётганлари, қатор-қатор докторлик диссертацияларининг ҳимоялари муваффиқиятли ўтказилганида Абдурахим Муталовичнинг алоҳида ҳиссалари борлигини таъкидлаш жоиз. Устоз сифатли, пухта пишиқ бажарилган ишлар доимий эътиборда бўлиб, диссертация устида ишлаётган иқтидорли ёшларни қўллаб-қувватлаб келмоқдалар.

Абдурахим Муталовичнинг ҳар бир ишга синчковлик билан қараганлари у киши институтга раҳбарлик қилган йиллар нашр этилган икки илмий журналнинг иши бўйича ҳам тўхталишим жоиз. Журналларимизнинг замонавий талабларга кўра такомиллашгани, хорижий тиллардаги илмий мақолалар ҳам чоп этилишига имконияти бор бўлган илмий нашрларга айланишида устознинг ҳиссалари катта.

Абдурахим Муталович бажарилган ҳар бир илмий лойиҳанинг самарали бўлиши, илмий нашрларнинг амалиётга жорий этилишига ҳам алоҳида эътибор қаратганлар. Ўзларига бўлган талабчанликни раҳбарликларидаги лойиҳалар натижаларида кўрганмиз. Устоз раҳбарликларида Алишер Навоий “Ҳамса” таркибига кирувчи 5 достонининг конкорданси яратилгани, Шарқ халқлари адабиёти тарихи бўйича 8 жилдлик монографик тадқиқотлар чоп этилгани, Шарқ халқлари фольклори бўйича қатор илмий асарлар дунё юзини кўргани ўзбек шарқшунослик илмида катта аҳамиятга эга. Устознинг илмий лойиҳалар учун гоёлари ҳали ҳам сероб.

ХУЛОСА

Юбилей арафасида Устоз ўзларининг тарих сандиқларида сақлаб келган, шунингдек, янгиликлар билан тўлдирилиб, қайта ишланган шарқшунослик илми бўйича бир қатор салмоқли мақолалари, шарқ адабиётшунослигининг долзарб масалаларини қамраб олган муҳим тадқиқотлари жамланган “Шарқшунослик масалалари” китобини чоп эттирдилар. Бу китоб шарқшунослик тарихига бир назар солиш, қилинадиган ишлар бўйича бизларга тавсиялар бериш билан бирга, соҳага қадам қўйган ёшларимиз учун ҳам муҳим манба бўла олади.

Юқорида айтилган фикрларим Абдурахим Муталовичнинг айнан илмий соҳада фидойилик билан ишлаётганлари ҳақида айрим фикрларимдир. Устоздан олган билимларим, ўрганган тажрибаларим университетга раҳбарлик фаолиятимда жуда кўп асқотади.

Қуйида устознинг баъзи илмий ишларини келтираман.

АДАБИЁТЛАР

1. Mannonov, A. M., & Ochilov, B. E. (2013). Uzbekistan's participation in the process of Renovation of the Silk Road. *Mayak Vostoka*.—T.: ToshDSHI, (1-2), 43.

2. Маннонов, А. (2021). Образование–ключевой фактор развития государства и безопасности страны. Интервью министра образования и науки Республики Таджикистан Мухаммадйосуфа Имомзода. *Народная газета*, -2021.-26 августа.
3. Mannonov, A. (2016). Prisoner's mother demands compensation from penitentiary department for her son's death. *Asia-Plus online of March*, 17.
4. Mannonov, A. M. (2013). Ochilov BE The Rise of significance of transport communications of Uzbekistan within the process of Silk Road Renovation. *Buyuk Ipak yo 'lining o 'tmishi va hozirgi kuni: rivojlanishining ijtimoiy-madaniy, tarixiy, siesiy va iqtisodiy yo 'nalishlari: xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari to 'plami, Toshkent sh*, 25, 13.
5. Қуронбеков, А., Маннонов, А., & Имомназаров, М. (2012). ва б. Алишер Навоийнинг "Хайрат ул-аброр" достони конкорданси.-Т.: "Фан ва технологиялар". Т.: "Фан ва технологиялар", 608.
6. Маннонов, А. (1992). Подготовка студентов педвуза к использованию идей народной педагогики в нравственном воспитании детей. Автореф. дисс. канд. педагогических наук. М., 1992.-17 с. Автореф. дисс. канд. педагогических наук. М.
7. Маннонов, А. (1983). Учитесь беречь время: В помощь первокурснику.
8. Маннонов, А. Я китайский бы выучил только за то...
9. Маннонов, М. М., & Касимова, М. Д. (2023). КИТАЙСКИЕ ПОСЛОВИЦЫ И ПОГОВОРКИ О ДРУЖБЕ И ВЕРНОСТИ. In *Приоритеты социально-гуманитарных наук в условиях глобализации* (pp. 8-11).
10. Маннонов, М. А. (2022). ИСЛОМ ВА АФҒОН ЁЗУВИ РИВОЖЛАНИШИНИНГ ИЖТИМОИЙ-ТАРИХИЙ ШАРТЛАРИ. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(10), 236-238.
11. MANNONOV, A. (2022). SARUKAIS. *Sharqshunoslik. Востоковедение. Oriental Studies*, (01), 1-2.
12. Mannonov, Abdurahim, Hamidov, Xayrulla BEBAHO XAZINA ("Turkiy adabiyot durdonalari" tilimizda) // ORIENSS. 2022. №Special Issue 28.
13. Mannonov, Abdurahim UYG'ONAYOTGAN ADABIYOT // ORIENSS. 2022. №Special Issue 28.
14. Маннонов, А. (2021). Юксак салоҳиятли ташкилотчи ва раҳбар. *Восточный факел*, 1(1), 3-13.
15. Маннонов, А. (2020). БЗ Холидов–афғоншунос. *Восточный факел*, 1(1), 69-71.
16. Маннонов, А. (2020). Ўзбекистонда шарқшунос мутахассислар тайёрлашнинг йирик маркази. *Востоковедения*, 1(1), 5-27.

17. Маннонов, А. (2019). Жанр «ландей» и его поэтические особенности в афганском фольклоре. Востоковедения, 1(1-2), 4–20.
18. Karimov, N. (2022). Importance of studying and promoting oriental culture and heritage. Oriental Journal of History, Politics and Law, 2(03), 28-33.
19. Маннонов, А. (2017). О романтике и романтических сказках в афганском (пуштунском) народном творчестве. Востоковедения, 3(3), 66–83.